

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра філології

ЛІНГВОПРАГМАТИКА ТА ЛІНГВОДИДАКТИКА

Дніпро 2023

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра філології

ЛІНГВОПРАГМАТИКА
ТА
ЛІНГВОДИДАКТИКА

ДНІПРО 2023

Лінгводидактика та лінгвопрагматика: збірник наукових праць/ за загальною ред. доц. О. В. Назаренко. Дніпро: ПП Вахмістров О. Є., 2023. 158с.

Розглянуто на засіданні кафедри філології

Протокол № 10 від 13.02.2023р.

Схвалено науково-методичною радою факультету обліку і фінансів

Протокол № 5 від 20.02.2023р.

Схвалено науково-технічною радою ДДАЕУ

Протокол № 4 від 23.03.2023р.

Рецензенти:

Майборода Н. Г. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ДНУ імені Олесея Гончара;

Мамчич І. П. – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри підготовки іноземних громадян ПДАБА;

Семак Л. А. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології ДДАЕУ.

У збірнику подано наукові статті, присвячені вивченню теоретичних та практичних аспектів викладання мови та її використання у різних комунікативних ситуаціях. Автори пропонують нові підходи до вивчення мови та її викладання з використанням сучасних технологій та методик, а також звертають увагу на необхідність врахування культурних та соціальних особливостей мовних спільнот. Збірник містить цікаві та актуальні матеріали для викладачів мови, лінгвістів та усіх, хто цікавиться проблемами лінгводидактики та лінгвопрагматики.

За точність викладеного матеріалу відповідальність покладено на автора.

ЗМІСТ

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ НАПРЯМИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Стасюк Т. В.

МІЖНАРОДНІ МОВНО-ПРОФЕСІЙНІ КОНТАКТИ ЯК КАТАЛІЗАТОР
ІНШОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ.....6

Назаренко О. В.

ЛЕКСИЧНІ НОВОТВОРИ, ПРИВНЕСЕНІ ВІЙНОЮ.....24

Семак Л. А.

КРИТЕРІЇ ВИЗНАЧЕННЯ ЛЕКСИКО-СИНОНІМІЧНИХ ОДИНИЦЬ.....32

Турчак О. М.

РОЗМЕЖУВАННЯ НОВОТВОРІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ В
ІСТОРИЧНОМУ ПЛАНІ.....40

ПСИХОЛІНГВІСТИКА Й СОЦІОЛІНГВІСТИКА У СПІВПРАЦІ “ВИКЛАДАЧ-СТУДЕНТ”

Крамаренко Т. В.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ТА
КОМУНІКАЦІЇ МІЖ ВИКЛАДАЧЕМ ТА ЗДОБУВАЧАМИ
ВИЩОЇ ОСВІТИ46

ПРОФЕСІЙНА, МІЖСОБИСТІСНА Й МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Olena Stukalo

PROFESSIONAL COMMUNICATION TRAINING OF AGRICULTURAL
UNIVERSITIES STUDENTS.....54

Островська Р. Р.

ПРОФЕСІЙНА, МІЖСОБИСТІСНА Й МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ
МАЙБУТНЬОГО МЕНЕДЖЕРА.....63

Салигіна Т. П.

ПРОФЕСІЙНА ТА ДІЛОВА КОМУНІКАЦІЯ У РОБОТІ МЕНЕДЖЕРА.....71

НОВІТНІ МЕТОДИКИ І ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Блинова Н. М., Каліберда Н. В., Мединська С. І.

МОБІЛЬНІ ЗАСТОСУНКИ ПРИРОДОЗНАВЧОЇ ТЕМАТИКИ:

НАВЧАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ.....78

Казакевич О. І.

МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ

МАЙБУТНІХ МАРКЕТОЛОГІВ.....98

Качула С. В., Халатур С. М.

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДИСТАНЦІЙНІЙ ОСВІТІ.....104

Мамчич І. П.

ЯКІСНІ ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ – ВИМОГА ЧАСУ.....111

Пантілеєнко К. С.

ГЕНДЕРНО-ТРАНСФОРМАЦІЙНА ОСВІТА В СУЧАСНОМУ СВІТІ.....119

Olga Piddubtseva

WEGE ZUR AUSBILDUNG FREMDSPRACHLICHER

KOMMUNIKATIONSKOMPETENZ BEI ZUKÜNFTIGEN DOKTOREN

DER PHILOSOPHIE.....125

Резунова О. С.

ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ САМОЕФЕКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ

ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ132

Чорнобай В. Г.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ (АНГЛІЙСЬКОЇ)

В АГРАРНИХ ЗВО.....139

Шейпак К. О.

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ:

ОГЛЯД ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ..... 149

ПСИХОЛІНГВІСТИКА Й СОЦІОЛІНГВІСТИКА У СПІВПРАЦІ “ВИКЛАДАЧ-СТУДЕНТ”

УДК 37. 015. 3.(477):42(07)

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ТА КОМУНІКАЦІЇ МІЖ ВИКЛАДАЧЕМ ТА ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Крамаренко Тетяна Володимирівна

к. пед. наук, доц., доц. каф. філології ДДАЕУ

Стаття присвячена актуальній проблемі педагогічної комунікації та педагогічної взаємодії в системі “викладач – здобувач освіти”. Подається теоретичне обґрунтування проблеми підвищення ефективності навчально-виховного процесу. Метою статті є обґрунтування необхідності використання активних методів навчання для ефективної педагогічної взаємодії та комунікації між викладачами та здобувачами освіти. Підвищення ефективності навчально-виховного процесу в значній мірі пов’язано з пошуком адекватної системи взаємодії між його учасниками та його оптимізацією. Розглянуто проблему розкриття особистості здобувача освіти. Розкрито, що основними психологічними умовами формування наукового знання та його засвоєння є творча діяльність самого суб’єкта діяльності, особливо в ситуації самоосвіти.

Ключові слова: педагогічна комунікація, педагогічна взаємодія, особистість здобувача, ефективність навчально-виховного процесу.

Вступ. Людство живе у вік високого нервового напруження, інтенсивних особистісних контактів. Ці особливості нашого існування проявляються майже у будь-якій сфері життєдіяльності, і освіта у цьому випадку не є винятком.

Наукова проблема. Формування нової якості освіти потребує серйозного перегляду нині існуючих у науці варіантів побудови її змісту та аналізу недоліків та переваг, які пов’язані з особливостями організації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти.

Актуальність. Перебудова вищої школи неможлива без вирішальної перебудови всієї системи навчально-виховної роботи. Основу такої перебудови

складає інтеграція навчання з працею, розвиток та широке використання в навчальному процесі активних методів, які направлені на посилення його діалогічності, підвищення рівня мотивації навчання та активності студентів.

Аналіз досліджень. Питаннями педагогічної взаємодії та комунікації займалася досить велика когорта як вітчизняних так і зарубіжних науковців, які розглядають професійно-педагогічну комунікацію відповідно до вимог сучасного інформаційного суспільства, звертаючи особливу увагу вербальну, невербальну, комп'ютерну комунікацію викладача, її засобам, можливості, взаємозв'язок в процесі обміну інформацією. Сучасні викладачі мають активно використовувати можливості активних методів навчання для організації плідного спілкування між учасниками навчального процесу. На цьому наголошують у своїх дослідженнях В. Беспалько, Н. Волкова, Г. Ковальчук, О. Кущенко, Л. Матросова, Є. Полат, С. Сисоєва та ін.

Метою статті є обґрунтування необхідності використання активних методів навчання для ефективної педагогічної взаємодії та комунікації між викладачами та здобувачами освіти.

Завдання дослідження: сформулювати основні психологічні умовами педагогічної взаємодії; визначити способи підвищення ефективності навчально-виховного процесу.

Наукова новизна. Відомо, що одна із самих важливіших традицій вітчизняної педагогіки – навчання та виховання на посильному рівні тяжкості. Труднощі – стимулюючий початок навчально-виховного процесу, підготовки спеціалістів та становлення особистості. Як відомо, досягнення цілей навчально-виховного процесу забезпечується в першу чергу вирішенням питань про зміст, методи, форми та засоби навчання. Тому нерідко достатньо чітко визначити його цілі, забезпечити доступність викладання матеріалу – і, вважається, що результат буде позитивним. Але на практиці дуже часто все відбувається зовсім по-іншому. Результат може виявитися негативним, а сподівання викладача не виправданими. Деякі викладачі вважають, що

причиною цього процесу є недоліки діяльності, або бездіяльності і навіть небажанні здобувачів вищої освіти навчатися.

Матеріал дослідження. Так як метою сучасної освіти вважають розвиток особистості, психологам необхідно визначити міру своєї участі в її реалізації, бо особистість активно та вибірково реагує на засоби, які суспільство використовує у виховних цілях. Так, на думку В. Давидова, необхідно розуміти, що результатом такого виховання та самовиховання повинна бути творча особистість, яка має здатність сприймати наукові знання за допомогою теоретичного мислення. Відомо, що основними психологічними умовами формування наукового знання та його засвоєння є творча діяльність самого суб'єкта діяльності, особливо в ситуації самоосвіти [2].

Підвищення ефективності навчально–виховного процесу значною мірою пов'язано з пошуком адекватної системи взаємодії між його учасниками та його оптимізацією. Викладачу необхідно чітко розуміти необхідність такої системи, тоді вона буде проектуватися, забезпечуватися і справджуватися у процесі навчання. Саме тому проблема педагогічної взаємодії виходить за межі приватних та переходить до загальних, найбільш актуальних проблем, значення яких безпосередньо пов'язане з процесами перебудови діяльності у вищій школі.

Життя досить часто ставить людину перед необхідністю подолання труднощів, конфліктів та стресів. На думку В. Айнштейна задачею будь-якого навчального закладу є підготовка його учасників до подолання труднощів та конфліктів, виховання стійкості до стресів. Існує необхідність правильно побудувати навчальний процес, а в першу чергу – його направленість та психологічну атмосферу. У вищій школі витрачається багато сил, для того щоб переконати та спонукати здобувачів працювати на розуміння [3].

Привертають увагу також зарубіжні моделі педагогічної взаємодії. Так, модель міжособистісної педагогічної взаємодії запропонована науковцями Т. Wubbels, Н. Creton, Н. Нооумауєрс згідно з якою поведінка викладача може бути у двох вимірах: кооперація – опозиція та домінантність – підкорення. Ця

модель описує різні поведінкові аспекти: лідерство, товариськість, розуміння, відповідальність, свобода, незгода, незадоволеність, упередженість і вимогливість.

J.C. McCroskey та P. Kearney наголошують на таких педагогічних комунікативних якостях як асертивність, гнучкість та емпатійність. Ефективні педагоги завжди вміють структурувати свою діяльність, вони ініціативні, впевнені у собі і заохочують здобувачів до дискусії на протипагу формальному засвоєнню знань без їх когнітивного та емоційного опрацювання [6].

Таким чином, в процесі навчально-виховного процесу ми зустрічаємося з проблемою побудови найбільш оптимальної системи взаємодії між викладачем та здобувачем освіти.

По-перше, розглянемо, що ж таке взаємодія. Це філософська категорія, яка відображає вплив об'єктів один на одного, їх взаємні обумовленість та зміни стану, взаємоперехід. Практично взаємодія проявляється на всіх рівнях: механічному, біологічному, хімічному, соціальному. Навіть при найпростіших формах взаємодії виявляється зв'язок не тільки зовнішніх, але й внутрішніх сторін предмета та явища. У навчально-виховному процесі взаємодія, а точніше, педагогічна взаємодія, являє собою досить нелегке явище. Важливо те, що реалізація цілей такого процесу здійснюється у ході взаємної діяльності викладача та здобувача освіти, де виділяються досить самостійні і одночасно взаємообумовлені діяльність викладача та діяльність учасника навчального процесу. Визнання цього факту означає необхідність системно-діяльнісного підходу та аналізу навчального процесу [1].

Проектуючи навчальний процес, викладач орієнтується в потоці інформації, вивчає особливості своїх майбутніх здобувачів, ті цілі та задачі, які перед ним стоять, умови, в яких будуть проходити заняття. Оцінюючи матеріальні та часові можливості, він відпрацьовує зміст майбутнього навчального процесу та підводить його до виду, який буде відповідати вимогам цього процесу. У ході навчального процесу викладач, формуючи мотиви пізнавальної діяльності здобувачів, викладаючи навчальну інформацію, організує їх діяльність, яка орієнтується на засвоєння нових знань, умінь та навичок.

На думку М. Каган, при педагогічній взаємодії кожна із сторін, яка бере участь, входить у контакт з іншою, бачить у ній також суб'єкт взаємодії і “розраховує при цьому на активний зворотний зв'язок, на обмін інформацією, а не на одностороннє її відправлення або зняття її з об'єкта”[2].

Крім того, дослідження в галузі педагогічної психології показують, що значна частина педагогічних труднощів обумовлена не стільки недоліками наукової і методологічної підготовки викладачів, скільки деформацією сфери професійно-педагогічного спілкування.

Педагогічне спілкування – специфічна форма спілкування, що має свої особливості і що в той же час підкоряється загальним психологічним закономірностям, властивим спілкуванню як формі взаємодії з іншими людьми, що включає комунікативний, інтерактивний і перцептивний компоненти.

Педагогічне спілкування – сукупність засобів і методів, що забезпечують реалізацію цілей і завдань виховання і навчання і що визначають характер взаємодії педагога і здобувачів.

На думку С. Мутасова, у психології все більш виразно відчувається, і все ґрунтовніше усвідомлюється необхідність подолати певну штучну невідповідність між масштабами уявлень про людину як суб'єкта діяльності, насамперед праці, і розумінням не менш значущої царини її активності, якою є людська комунікація, конкретними формами здійснення якої виступають спілкування і взаємодія у їхній специфіці та ієрархії внутрішніх взаємозв'язків і взаємопереходів одне в одне. На його думку, фоном найбільш традиційного здійснення особистістю тих або інших актів педагогічної комунікації виступає багатомірний зв'язок поколінь. Ускладнення їх взаємин, що спостерігається останнім часом і в Україні, С. Мутасов пов'язує з соціально-економічною переорієнтацією нашого суспільства, з тими змінами у його психологічному кліматі, котрі спричинили сплеск серед певних прошарків молоді гедоністичних настроїв. Саме ці тенденції у зв'язку між старшим та наступним поколінням представлені не стільки як актуальні соціальні, скільки як важливі психологічні проблеми педагогічної комунікації [4].

Розглядаючи людські взаємини, вважається, що вони повинні будуватися на суб'єктній для суб'єкта основі, коли обидві сторони спілкуються на рівних, як особи, як рівноправні учасники процесу спілкування. При дотриманні цієї умови встановлюється не міжролевий контакт “викладач – здобувач освіти”, а міжособовий контакт, у результаті якого і виникає діалог, а значить, і найбільша сприйнятливість і відвертість до дій одного учасника спілкування на іншого. Створюється оптимальна база для позитивних змін в пізнавальній, емоційній, поведінковій сферах кожного з учасників спілкування. Таким чином заміна міжролевого спілкування спілкуванням міжособовим сприяє відходу від формалізму і догматизму в навчанні. Заклади вищої освіти характеризуються змістом навчання і виховання, зміною їх форм. Основна функція закладів вищої освіти – формування особи фахівця. І цій меті має бути підпорядковане спілкування викладачів і учасників навчального процесу. Система вузівського педагогічного спілкування в ланці “викладач – студент” якісно відрізняється самим фактом їх приєднання до загальної професії, а це значною мірою сприяє зняттю вікового бар'єру, що заважає плідній спільній діяльності [5].

Основними вимогами до стосунків “викладач – здобувач освіти”, “здобувач освіти – здобувач освіти ” є:

- взаємодія чинників співпраці і відомості про організацію виховного процесу;
- формування духу корпоративності, колегіальності, професійної спільності з педагогом;
- орієнтація системи педагогічного спілкування на дорослу людину з розвиненою самосвідомістю і тим самим подолання авторитарної виховної дії;
- використання професійного інтересу студентів як чинника управління вихованням і навчанням і як основи педагогічної і виховної роботи.

Такий стиль формується під впливом двох активних чинників:

- захопленості наукою, предметом;
- прагнення перетворити зону наукового пошуку на матеріал педагогічної дії, так званого педагогічного відчуття.

Головною задачею вузівського викладання є розкриття особистості здобувача освіти, яка вирішується у ході спілкування з ним. Тому в поняття

“професійний педагог” входить не лише знання конкретного предмета, але і педагогічна майстерність, тобто вміння побудувати викладання, увійти в контакт із учасником начального процесу, зацікавити його, виховати необхідні якості, перетворити здобувача із об’єкта навчання в суб’єкт.

Як писав К. Ушинський, у вихованні все повинно бути основане на особистості викладача, тому що виховна сила проявляється тільки із живого джерела людської особистості. Ніякі устава та програми не можуть замінити особистості у процесі виховання. Тільки характером можливо створити характер.

На думку В. Айнштейна, однією із найважливіших задач вищої школи є підвищення професіоналізму викладачів. При чому не тільки у своїй предметній галузі, але і в галузі педагогіки вищої освіти – основних її цілей, задач, психології особистості, соціальної психології малих груп, дидактики. Зауважимо, що відсутність педагогічної освіти, тобто фундаменту, скорочує можливості викладача при навчанні студентів, вихованні особистості. В. Айнштейн переконаний, що потрібно більш жорстко пов’язати звання викладача з його досягненнями не тільки у науці, але й у галузі педагогіки [1, 3].

Висновки. Педагогічні помилки досить часто негативно впливають при підготовці спеціаліста та вихованні особистості. При масовій вищій освіті навряд чи буде можливим повністю їх уникнути, але звести їх до мінімуму та мінімізувати їх негативні наслідки можливо. Для цього потрібно створити у кожному закладі вищої освіти в обов’язковому порядку служби психологічної підтримки та релаксації. І, можливо, всі ці витрати відшкодуються більш здоровою атмосферою в навчальних закладах та психологічною стійкістю майбутніх спеціалістів та якістю їх підготовки.

Проблема спілкування перетворилася в наш час на одну з найактуальніших у теоретичному і практичному відношеннях. Ґрунтуючись на філософських ідеях, які узагальнюють досвід спільного життя людей, мотивацію людських взаємин, теорія спілкування останніми роками істотно змістовно збагатилася. Осмислення проблеми спілкування в усіх її аспектах, узагальнення практики і

проблем міжіндивідуальних стосунків мають особливу значущість для орієнтації педагогічної свідомості викладача.

Перспективи подальших досліджень. Таким чином проблема педагогічної взаємодії та комунікації між викладачем та здобувачем освіти повинна стати не тільки предметом вивчення теоретиків, але й викладачів-практиків, тому що вона стосується саме практики, а не технології навчання.

Література:

1. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: Навч. посіб. – К.; 2006. – 256с.
2. Ковальчук Г.О. Активізація навчання в економічній освіті: Навч. посіб. – Вид. 2-ге, доп. – К: 2005. – 298с.
3. Кущенко О.С. До проблеми сутності, типів та особливостей “Інтернет-комунікації” // *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки*: Зб. наук. пр. / Ред. Т.І. Сущенко та ін. – Запоріжжя. – 2007. – Вип. 45. – С. 210 – 217.
3. Мутасов С.О. Психологія педагогічної комунікації: теоретико-методологічний аналіз. Київ-Рівне: Ліста-М, 2003. – 176 с.
4. Chalker D.M. World Class Schools: New Standards for Education / D.M. Chalker, R.M. Haynes. – Technomic Publishing Company, Inc. – 2004. – 168p.
5. Richmond, V. P., McCroskey, J. C., Kearney, P., & Plax, T. G. (1987). Power in the Classroom VII: Linking Behavior Alteration Techniques to Cognitive Learning. *Communication Education*, 36, 1 – 12.

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF PEDAGOGICAL INTERACTION AND COMMUNICATION BETWEEN A TEACHER AND STUDENTS

Tetiana Volodymyrivna Kramarenko

PhD in Pedagogy, Associate professor of Philology Department at DSAEU

The article is devoted to the current problem of pedagogical communication and pedagogical interaction in the “teacher - learner” system. The theoretical justification of the problem of increasing the effectiveness of the educational process is presented. The purpose of the article is to justify the need to use active learning methods for effective pedagogical interaction and communication between teachers and students. Increasing the effectiveness of the educational process is largely related to the search for an adequate system of interaction between its participants and its optimization. The problem of revealing the identity of the student of education is considered. It was revealed that the main psychological conditions for the formation of scientific knowledge and its assimilation are the creative activity of the subject of activity, especially in the situation of self-education.

Key words: *professional pedagogical communication, pedagogical interaction learning and bringing up effectiveness, student’s personal development.*